

TTIP, TISA ja julkiset palvelut

Yrjö Hakanen 23.1.2016
www.yrjohakanen.fi

Mikä on TTIP?

- ❑ TTIP on transatlantinen kauppaja- ja investointisopimus, josta USA ja EU neuvottelevat. Ollut 11 neuvottelukierrosta kesästä 2013 alkaen. (Transatlantic Trade Investment Partnership)
- ❑ *"TTIP on kaikkien aikojen kiistellyin vapaakauppasopimus... Tämä vuosi on ratkaiseva neuvotteluissa"* (EU:n kauppakomissaari Cecilia Malmström 13.1.2016)
- ❑ Kyse ei ole vain kauppasopimuksesta. Tarkoitus luoda yhdenmukaiset kaupan standardit, sijoittajille investointisuoja mekanismi ja pysyvä sääntely-yhteistyö. Tarkoitus myös esittää vastaavat normit muille maille.

Mikä sitten on TISA?

- ❑ TISA on sopimus palvelujen kaupasta.
(Trade in Services Agreement)
- ❑ Neuvotteluja käy 23 osapuolta, joista EU-komissio yksi (edustaa 28 EU-jäsenmaata). Näiden 50 maan osuus kansainvälisestä palvelukaupasta 70 %.
- ❑ Tavoitteena on palvelukaupan sääntelyn vähentäminen. Kattaa periaatteessa kaikki palvelusektorit ja palvelut, jotka WTO:n GATS-neuvottelujen piirissä.
- ❑ Tavoitteena laajentaa sopimus koskemaan muitakin.

"Tuo taloudellisia etuja" – tuoko?

- EU-komission tilaamat selvitykset TTIP:n taloudellisista hyödyistä perustuvat talouden yleisen tasapainon malliin, jossa ole työttömyyttä ja kriisejä.
- Näillä oletuksille TTIP tuo pitkällä aikavälillä +01 % BKT:een. Laskelmat, joissa mukana työttömyys, ovat miinusmerkkisiä.
- Taloudellisista hyödyistä 80 % arvioitu tulevan sääntelyn vähenemisestä sekä palvelujen ja julkisten hankintojen kaupan vapauttamisesta. Yhdessä TISA-neuvottelujen kanssa tämä kuvaa sitä, miten keskeisen rooli on julkisten palvelujen kilpailutuksella ja yksityistämisellä.

”Kaupan este” vai ihmisten suojelua?

- Se, onko joku asia kaupan este vai ihmisten ja luonnon suojelemista, on usein vahvasti poliittinen valinta.
- TTIP siirtäisi tämän ratkaisun suurelta osin pois parlamenteilta ja työmarkkinaneuvotteluista ylikansalliselle vetoomustuomioistuimelle ja sääntely-yhteistyöelimelle.
- EU-komissio esittää nyt sijoittajien ja valtioiden kiistoihin julkista vetoomustuomioistuinta. Se on parempi kuin aiemmin esitetty ISDS-välimiesoikeus.
- Mutta ongelma yhä: Yhtiöt voivat haastaa valtion oikeuteen laista, jos katsovat sen loukkaavan yhtiölle aiemmin annettuja etuja. Teoriassa voi ajatella, että näin voisi tapahtua jos Suomessa säädettäisiin pakkolait (joissa luvataan etuja firmoille) – ja lait myöhemmin peruttaisiin.

Miten käy ihmis- ja perusoikeuksien?

- TTIP-sopimukseen esitetty vetoomusoikeus nojaisi esityksen mukaan tuomioissaan vain niihin sopimuksiin, joihin sekä USA että EU ovat sitoutuneet.
- Vetoomusoikeus ei perustaisi päätöksiään kansalliseen lainsäädäntöön. Se ei voisi vedota muihin YK:n sopimuksiin kuin ne, jotka myös USA on ratifioinut, tai jotka nimenomaisesti liitetään osaksi TTIP-sopimusta.
- USA ei ole ratifioinut useita YK:n ihmisoikeussopimuksia, mm. TSS-sopimusta ja sopimuksia naisten syrjinnän estämisestä, lasten oikeuksista, vammaisten oikeuksista. USA on ratifioinut ILO:n 8:sta perussopimuksesta vain 2. Eikä se ole ratifioinut kaikkia ympäristösopimuksia.

Estää sääntelyä

- Investointisuoja ei estä kokonaan, mutta rajoittaa sääntelyä. Esim. mahdollisuuksia perua kilpailuttamisia ja yksityistämisiä estää käytännössä se, että yhtiöt voivat vaatia jättikorvauksia. (Vrt. välimiesoikeuksien tuomitsemat satojen miljoonien korvaukset yhtiöille.)
- Se vaikeuttaisi uudistuksia, joita tarvitaan globaalin kapitalismin kriisien torjumiseksi, esim:
 - * rahoitusmarkkinoiden sääntelyä /kansallistamista
 - * ilmastonmuutoksen vaatimaa energiamuutosta
 - * työllisyyteen liittyvien ehtojen asettamista
 - * sote-palvelujen yksityistämisten perumista.
- TISA-sopimukseen esitetty Ratchet-lausuma: Aloja, jotka on vapautettu, ei voi palauttaa sääntelyyn ilman kaikkien osapuolten hyväksymistä, ja jos niin tehdään yhtiöillä on mahdollisuus vaatia korvausta.

Julkisia palveluja koskevat **varaumat?**

- TISA-neuvottelujen lähtökohtana ovat WTO:n määrittelyt. Ne rajaavat vapaakaupan ulkopuolelle selvästi vain "julkista valtaa käytettäessä tuotetut palvelut" eli ne viranomaistehtävät, joita ei voi kilpailuttaa.
- EU-komissio luvannut, että se ei neuvottele julkisrahoitteisten sosiaali-, terveys-, koulu-, vesi- ja audiovisuaalisten palvelujen avaamisesta kilpailulle.
- Rajaus ei siis koske kaikkia julkisia palveluja (esim. liikenne, energia, asuminen).
- Toisaalta USA:lla perustuslaissaan varaus: Liittovaltion tekemät sopimukset eivät kaikin osin sido osavaltioita, joilla on omia lakeja ja protektionistisia käytäntöjä.

Rajanveto **julkinen**/markkinat?

Rajanveto julkisen ja markkinaehtoisen välillä on vaikea:

- ✓ Eri maissa on erilaiset määritelmät julkisille palveluille.
- ✓ TTIP ja TISA koskevat periaatteessa kaikkia julkisia hankintoja. Tätä kautta kilpailuttamispakko voi muokata myös varsinaista palvelutuotantoa.
- ✓ TTIP ja TISA rajoittavat mahdollisuuksia asettaa hankinnoille paikallista työllistämistä koskevia ehtoja (ei saa suosia kansallista tuotantoa).
- ✓ Mihin vedetään raja, kun julkinen palvelu tuotetaan yhtiömuodossa tai yhteishankkeina? Tai jos sote-valinnanvapaus lisää vakuutus pohjaista rahoitusta?
- ✓ Entä kestävätkö työeläkejärjestelmän EU-varaukset?

Sääntely-yhteistyö?

- Sopimukset koskevat myös tulevaisuudessa syntyviä uusia palveluja, jos niitä ei osata/haluta jo nyt ennalta rajata ulkopuolelle.
- Perustettava sääntely-yhteistyöelin saa oikeuden valvoa, että valtioiden uusi lainsäädäntö on sopusoinnussa TTIP:n kanssa.
- Sopimusosapuolten lisäksi yhtiöt saavat sääntely-yhteistyössä oikeuden tehdä ehdotuksia sääntely-yhteistyöstä. Näin TTIP voi muuttua/laajeta sisällöltään, jos osapuolet niin sopivat, ja ilman demokraattista käsittelyä.

Kenen etu tällaiset neuvottelut?

- Vientiyrityksille on tietysti etua, jos kaupan pelisäännöt harmonisoidaan. Vielä isompi asia TTIP- ja TISA-sopimuksissa on yhtiövallan vahvistaminen, sääntelyn purkaminen ja yksityistämisen laajentaminen.
- USA ja EU pyrkivät vahvistamaan globaalia hegemoniaa sopimalla pelisäännöt, joiden toteuttamista vaaditaan myös Kiinalta, Intialta, Venäjältä ...
(Vrt. Hilary Clinton: "TTIP on taloudellinen Nato")
- EU-komissio pyrkii lisäämään omaa valtaansa laajentamalla "kauppasopimusten" sisältöä.
- Oikeistolaisille hallituksille TTIP- ja TISA-sopimukset ovat keppihevonen kilpailuttamiseen ja yksityistämiseen.

Kolme pointtiä TTIP:stä

- 1. Kaventaa demokratiaa**
- 2. Polkee oikeuksiasi**
- 3. Tuhoaa työpaikkoja**

Fantastista!

Mitä on tehtävä?

- Eurooppalainen ay-liike (EAY, MAL) vaatii STO TTIP, STO TISA. Entä Suomen ay-liike? – Miten asia esille ammattiosastoissa?
- Monissa maissa sadat kunnat ovat julistautuneet TTIP- ja TISA-vapaiksi vyöhykkeiksi. Kuinka nostamme aloitteita kunnissa?
- EU-komissio käy neuvotteluja vedoten Lissabonin sopimuksen antamaan toimivaltaan tehdä kauppasopimuksia. Mutta TTIP ja TISA ulottuvat myös asioihin, joissa komissiolla ei ole toimivaltaa. – Jäsenmaiden parlamenteilla oltava veto-oikeus.
- Millä oikeudella USA ja EU sopivat pelisääntöjä maailmankaupalle? – Sen pitää olla monenkeskistä sopimista ja siihen pitää YK-sopimusten mukaan sisältyä myös vaikutusarvio ihmis- ja perusoikeuksien kannalta.
- Miten laajennamme näitä vapaakauppasopimuksia vastustavaa TTIP-verkostoa? Lisätietoa www.vapaakauppa.fi